

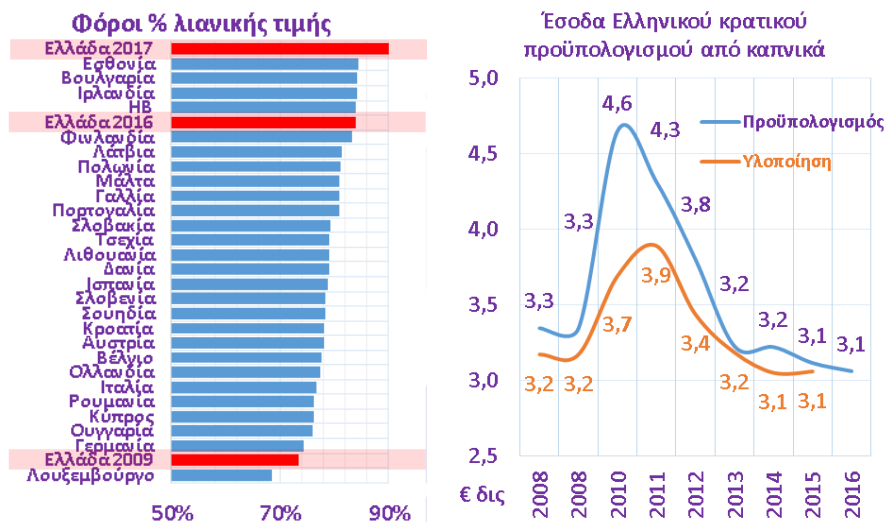
Οι εργαζόμενοι στις ιδιωτικές επιχειρήσεις θα βγάλουν τη χώρα από την κρίση - 10 Νοεμβρίου 2016

Επισκόπηση

- Πολλοί υποστηρίζουν ότι η απελευθέρωση του ρυθμιστικού πλαισίου της αγοράς εργασίας από το 2010 και μετά οδήγησε σε εξαθλίωση τους εργαζομένους και σε καταστροφή των κοινωνικών τους δικαιωμάτων. Απότοκο των απόψεων αυτών είναι, βεβαίως, ότι η επαναφορά των ρυθμιστικών κανόνων στην προτεραιά κατάσταση των εργασιακών σχέσεων θα οδηγούσε σε βελτίωση της αγοράς και ανάκαμψη της οικονομίας. Οι αιτιάσεις αυτές είναι ανυπόστατες. Στο παρελθόν, ο άκρατος κρατικός δανεισμός για τη χρηματοδότηση διευρυνόμενων δημοσιονομικών ελλειμμάτων και η πλασματική ζήτηση που δημιουργούσε στην αγορά είχαν ως αποτέλεσμα να βαθαίνει η απώλεια της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας και, έτσι, να οδηγηθεί η χώρα στην κατάρρευση. Θα πρέπει βέβαια στο σημείο αυτό να πούμε ότι τα Προγράμματα που κλήθηκαν να εφαρμοστούν οι Ελληνικές κυβερνήσεις ήταν πολύ πιο ισορροπημένα στον θεωρητικό τους σχεδιασμό από ό,τι τελικά εφαρμόστηκαν και εφαρμόζονται στην πράξη. Δύο βασικές κριτικές υπάρχουν εδώ: ότι η δημοσιονομική προσαρμογή, προήλθε περισσότερο από αύξηση φόρων παρά από περικοπή δαπανών, και ότι οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις αγορές (πλην εργασίας) και στη δημόσια διοίκηση προχώρησαν με βήμα χελώνας, και σίγουρα εκτός φάσεως σε σχέση με τα δημοσιονομικά και τα εργασιακά. Έτσι ο παραγωγικός ιστός και οι εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα υπέστησαν τις συνέπειες των μέτρων χωρίς να τρέχουν παράλληλα δράσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Αυτή η μη-ισόρροπη εξέλιξη στα διαφορετικά μέτωπα θα έπρεπε να αποτελέσει πρωταρχικό αντικείμενο δημοσίας συζήτησης.
- Παρά τις πάντα δυσμενείς συνθήκες πρόσβασης σε χρηματοδότηση, οι εξαγωγικές επιδόσεις της χώρας συνεχίζουν να ενισχύονται παράλληλα με τη βιομηχανική παραγωγή. Πέρα από παροδικές διακυμάνσεις, η τάση αυτή εδραιώνεται κατά τους τελευταίους μήνες.
- Για το 2017 προγραμματίζεται η περαιτέρω αύξηση των φόρων των καπνικών προϊόντων, στο υψηλότερο επίπεδο εντός της Ε.Ε., ενώ επιπλέον η φορολογία θα συνδέεται σε μεγαλύτερο βαθμό με την τιμή λιανικής συμπεριλαμβάνοντας ταυτόχρονα τα αναμενόμενα έσοδα του κράτους από μια ενδεχόμενη μεταστροφή των καταναλωτών σε νόμιμα ή παράνομα φτηνότερα τσιγάρα. Η εμπειρία από το 2010 μας δείχνει ότι η στρατηγική αυτή δεν θα αποδώσει. Το 2016 τα εκτιμώμενα έσοδα από καπνικά παραμένουν στα επίπεδα του 2009 παρά την έκτοτε αύξηση των φόρων στα καπνικά κατά 11 ποσοστιαίες μονάδες του κύκλου εργασιών στην αγορά, από το 73% στο 84% της μέσης λιανικής τιμής. Ειδικά στην περίπτωση των καπνικών, η αύξηση των φόρων οδηγεί σε ταχύτατη διάβρωση της φορολογητέας ύλης, της επίσημης αγοράς και της σημαντικής εγχώριας παραγωγής, καθώς η εναλλακτική των λαθραίων τσιγάρων παραμένει εύκολα προσβάσιμη για τον καταναλωτή. Δεν είναι τυχαίο ότι τα λαθραία τσιγάρα έχουν δεκαπλασιάσει το μερίδιο αγοράς τους στα χρόνια της κρίσης και της υπέρμετρης αύξησης των φόρων. Την ώρα που τα έσοδα του κράτους από τα καπνικά κινούνται στο ύψος των εσόδων του ΕΝΦΙΑ, μια αποτυχία των εισπρακτικών μέτρων του 2017 θα δημιουργήσει ένα δημοσιονομικό κενό που δύσκολα θα μπορέσει να καλυφθεί.

Φορο-πρωταθλητισμός και φορο-όνειρα ...

Φορολόγηση καπνικών στην Ε.Ε. και έσοδα Ελληνικού κρατικού προϋπολογισμού από ΕΦΚ & ΦΠΑ σε καπνικά προϊόντα (Ευρ. Επιτροπή 2016, Προϋπολογισμοί Ελληνικού Κράτους 2008-16)

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist
E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor
E: mmitsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor
E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Προϋπόθεση για επενδύσεις, μια σύγχρονη αγορά εργασίας με ευελιξία και ασφάλεια

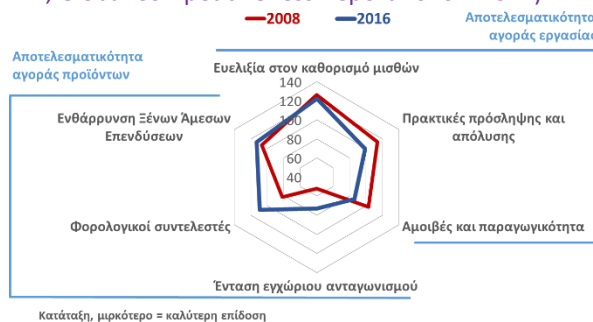
Στις 20 Οκτωβρίου 2016 έλαβε χώρα στο Στρασβούργο δημόσια ακρόαση ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων, αρμόδιου ελεγκτικού οργάνου του Συμβουλίου της Ευρώπης, για να εξετασθεί η προσφυγή της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ) κατά της Ελλάδας. Η ΓΣΕΕ κατήγγειλε ότι οι περισσότερες αλλαγές που υιοθετήθηκαν στην εργασιακή νομοθεσία την περίοδο 2010-2014 συνιστούν ουσιαστική παραβίαση των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων στη χώρα.

Η απόφαση της ΓΣΕΕ να προσφύγει σε διεθνείς οργανισμούς και θεσμούς είναι ασφαλώς δικαίωμά της. Όμως, όταν αναζητά κανείς ηθικά ερείσματα σε τέτοιους οργανισμούς θα έπρεπε να επιδεικνύει και εποικοδομητική συνεισφορά στο διάλογο για τα αίτια των δεινών και για τις πολιτικές που θα πρέπει να εφαρμοστούν για να ξεπεράσουμε τα δεινά αυτά. Η ΓΣΕΕ βέβαια δεν είναι η μόνη που αρνείται τέτοια συζήτηση: πολλές άλλες ομάδες του πληθυσμού, οργανωμένες συντεχνίες, πολιτικά κόμματα και ποικίλοι σχηματισμοί που επέτυχαν στο παρελθόν προνόμια και πολιτική πελατεία, προτιμούσαν τον εύκολο καταγγελτικό λόγο, ευαγγελιζόμενοι την επιστροφή στο προ κρίσης status quo. Όλοι αυτοί κατάφεραν να δημιουργήσουν την εικόνα ότι αρκεί η Ελλάδα να διαπραγματευτεί ηπιότερους όρους στα Μνημόνια, για να κρατήσουμε κάτι από την παλιά ευημερία. Όμως όλο και περισσότεροι Έλληνες βλέπουν ότι αυτή η προσέγγιση είναι μάταιη. Έξι χρόνια Μνημονίων, που δεν λένε να τελειώσουν, μας έχουν πείσει ότι μια τέτοια προσέγγιση φέρνει το αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό που όλοι ζητάμε. Οι κούφια υποσχέσεις και οι αυταπάτες δεν ωφελούν. Επισωρεύονται νέα προβλήματα, παρατείνονται τα Μνημόνια, αυξάνονται τα χρέη, η ανάπτυξη συνεχώς απομακρύνεται. Και αυτό παρατείνει, χρόνο με το χρόνο, την αγωνία των ανέργων και των επιχειρηματιών που έβαλαν λουκέτο, αλλά και την απελπισία όλων εκείνων των πολιτών και των επιχειρηματιών που επιβιώνουν μεν ακόμη, αλλά έχουν λησπυρόθεσμες οφειλές προς το δημόσιο και τις Τράπεζες, και μόνο μια αναπτυσσόμενη αγορά θα μπορούσε να τους δώσει διέξοδο.

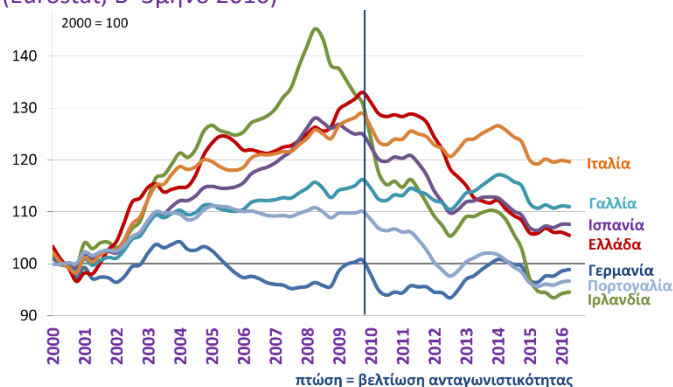
Τέσσερις άλλες χώρες βρέθηκαν σε παρόμοιες συνθήκες με εμάς, μπήκαν σε Πρόγραμμα μετά από εμάς και ήδη έχουν απαλλαγεί από τα Μνημόνια και σταθερά επανέρχονται στην κανονικότητα. Στις χώρες αυτές, παρά τις αντιπαραθέσεις και τους πολιτικούς αγώνες, οι πολιτικές δυνάμεις, οι κοινωνικοί εταίροι, βρήκαν κάποιο στοιχειώδες επίπεδο συνεννόησης και κατάφεραν να αλλάξουν την πορεία της οικονομίας τους και να τη θέσουν σε υγιείς βάσεις. Αλλά πρέπει να δούμε και τι έγινε και στις άλλες προσδευμένες οικονομίες της Ευρώπης τα προηγούμενα χρόνια, κυρίως την περίοδο της δεκαετίας του 2000. Η απελευθέρωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος της αγοράς εργασίας (γιατί περί αυτού πρόκειται, Διάγραμμα 1) στις αναπτυσσόμενες –πλην Ελλάδος- χώρες του ΟΟΣΑ είχε ήδη πραγματοποιηθεί, πολύ πριν την ελληνική κρίση χρέους και τη διάσωση της χώρας με κεφάλαια των Ευρωπαίων εταίρων μας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) το 2010. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι εργατικές οργανώσεις συμμετείχαν στη διαμόρφωση των κανόνων, άλλοτε μέσα από διαβούλευση, άλλοτε επιστρατεύοντας κινητοποιήσεις και πιο δυναμικά μέσα, βρίσκοντας όμως πάντα μία ισορροπία που σκοπό είχε να σωθούν θέσεις εργασίας με διατηρήσιμο τρόπο, μπροστά σε έναν αμείλικτο διεθνή ανταγωνισμό. Σε αυτές τις χώρες, τα μέτρα εκσυγχρονισμού της αγοράς εργασίας, γενικά πετυχαίνουν (σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι στην αρτηριοσκληρωτική Ελλάδα) να συνδυάζουν την μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα της παραγωγής με το απαραίτητο δίχτυ ασφαλείας για τους εργαζόμενους. Και αυτό συμβαίνει διότι σε όλες αυτές τις χώρες, όπου εφαρμόζονται, ο σκοπός δεν είναι να «μειώσουν» τα εργασιακά δικαιώματα όσων έχουν ήδη απασχόληση, αλλά να αυξήσουν τις δυνατότητες απασχόλησης και αυτών που δεν έχουν δουλειά, των νέων που έχουν συνεχώς βελτιούμενα προσόντα, των γυναικών, για να αυξηθεί η παραγωγική δυναμική της χώρας, ενισχύοντας την ελκυστικότητα για επενδύσεις και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Η ευελιξία στην αγορά εργασίας είναι ο μηχανισμός που κατά κανόνα ενισχύει και τη δυνατότητα ενός παραγωγικού συστήματος να

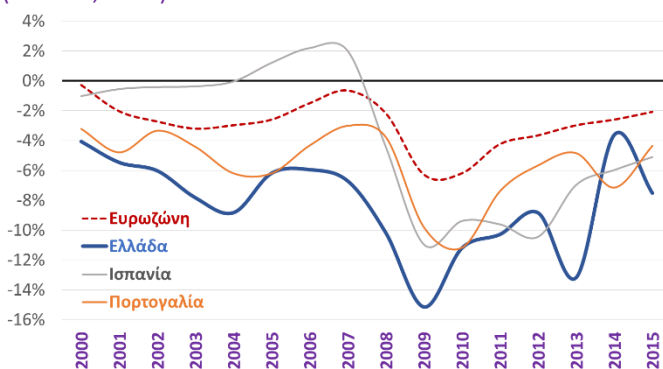
Διάγραμμα 1: Ρύθμιση αγοράς εργασίας και προϊόντων (WEF, Global Competitiveness Report 2016 – 2017)

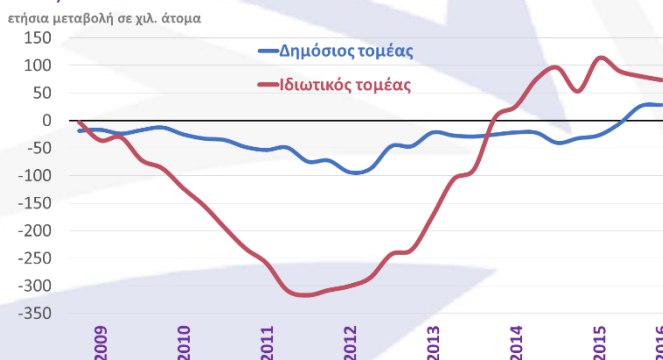
Διάγραμμα 2: Ανταγωνιστικότητα τιμών – κόστους Πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία (Eurostat, Β' 3μηνο 2016)

Διάγραμμα 3: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ (AMECO, 2015)

Διάγραμμα 4: Εξέλιξη απασχόλησης στον ιδιωτικό και στο δημόσιο τομέα (ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργ. Δυναμικού, Β' 3μηνο 2016)

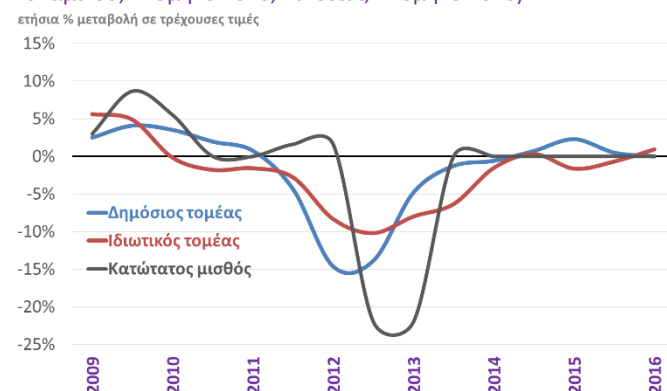
αντιμετωπίζει μία κρίση, όπως ήταν η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση 2008-2009, μαζί, βεβαίως, με τη χρήση εργαλείων επεκτατικής δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής (Διάγραμμα 2). Η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας που βασίστηκε και στην ταχεία αντίδραση των παραγωγικών μονάδων στις διαμορφούμενες νέες υφειακές συνθήκες, θα ήταν αδύνατη εάν οι οικονομίες δεν λειτουργούσαν σε ένα ευέλικτο σύστημα αγορών, όχι μόνο εργασίας αλλά και προϊόντων και υπηρεσιών. Δεν είναι τυχαίο που οι χώρες που μήκηκαν σε Μνημόνιο στο αποκορύφωμα της κρίσης – για άλλους λόγους από την Ελλάδα – έχουν ήδη προ πολλού επανέλθει στις αγορές. Η Ελλάδα, όταν εμφανίστηκε η κρίση, ήταν μία ανοχύρωτη χώρα, με μία οικονομία που είχε καταφέρει να δημιουργήσει ανάπτυξη με δανεικά, έχοντας ως εκ τούτου την πολυτέλεια να λειτουργεί με στρεβλώσεις στις αγορές. Σήμερα που δεν υπάρχουν πλέον τα δανεικά, και σε κάθε περίπτωση η πρόσβαση της Ελλάδας στις αγορές στο μέλλον δεν θα περιλαμβάνει την χρηματοδότηση δημοσιονομικών ελλειμμάτων αλλά κυρίως των πληρωμών χρεολυσίων, είναι αναγκαιότερο από ποτέ να διαθέτει η χώρα ένα αποτελεσματικό παραγωγικό σύστημα και μία λειτουργική, ανταγωνιστική οικονομία. Δηλαδή ευέλικτες αγορές προϊόντων και υπηρεσιών ανοικτές στον διεθνή ανταγωνισμό, που απαιτούν παράλληλα για να λειτουργήσουν και ευέλικτες αγορές εργασίας.

Τέθηκε, επίσης, πολλές φορές το ερώτημα κατά πόσον τα μέτρα που εφαρμόστηκαν στις εργασιακές σχέσεις ήταν αντίστοιχα του μεγέθους του προβλήματος που αντιμετώπιζε, κατά τη λήψη τους, η ελληνική οικονομία. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι τα μέτρα ελήφθησαν για να απαλυνθεί η επίπτωση στην ανεργία από την επιβεβλημένη προσαρμογή, καθώς η χώρα βρισκόταν σε καθεστώς Μνημονίου και ήταν αναγκασμένη, επί ποινή πτωχεύσεως, να μειώσει, σχετικά με ταχείς ρυθμούς, τα τεράστια ελλείμματα, και να ανατρέψει την κατάρρευση της ανταγωνιστικότητας, που είχαν δημιουργηθεί πριν το ξέσπασμα της κρίσης. Σημειώνεται ότι το 2009, το έλλειμμα του προϋπολογισμού στην Ελλάδα ανερχόταν σε 15,1 π.μ. του ΑΕΠ, όταν ο μέσος όρος στην Ευρωζώνη δεν ξεπερνούσε τις 7 π.μ. του ΑΕΠ (Διάγραμμα 3), επίπεδο υπερπενταπλάσιο του όρου δημοσιονομικής σταθερότητας του 3% του ΑΕΠ, όπως ορίζεται στη διαδικασία υπερβολικών ελλειμμάτων της συνθήκης του Μάαστριχτ με την οποία συστάθηκε η Ευρωζώνη. Σημειώνεται ότι όλες αυτές οι χώρες της Ευρωζώνης είχαν σημαντικά αυξημένα δημοσιονομικά ελλείμματα την εποχή εκείνη, καθώς προσπαθούσαν να αντιμετωπίσουν τη μεγάλη ύφεση που είχε προκύψει λόγω της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης. Καμία όμως, χώρα δεν παρουσίαζε την εικόνα του δημοσιονομικού εκτροχιασμού της Ελλάδας.

Η δημοσιονομική προσαρμογή, λοιπόν, που επιχειρήθηκε ήταν όχι μόνο τεράστια αλλά και ανισοβαρής, με την έμφαση να πέφτει κυρίως στην αύξηση των φόρων (με τις γνωστές αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα, την απασχόληση και το διαθέσιμο εισόδημα των εργαζομένων στις ιδιωτικές επιχειρήσεις (Διάγραμμα 4 & 5), και λιγότερο στη μείωση των δαπανών του δημόσιου τομέα. Θα πρέπει όμως στο σημείο αυτό να πούμε ότι τα Προγράμματα που κλήθηκαν να εφαρμόσουν οι Ελληνικές κυβερνήσεις ήταν πολύ πιο ισορροπημένα στον θεωρητικό τους σχεδιασμό από ό,τι τελικά εφαρμόστηκαν και εφαρμόζονται στη πράξη. Δύο βασικές κριτικές υπάρχουν εδώ: ότι η δημοσιονομική προσαρμογή, όπως προείπαμε, προήλθε περισσότερο από αύξηση φόρων παρά από περικοπή δαπανών, και ότι οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις αγορές (πλην εργασίας) και στη γραφειοκρατία προχώρησαν με βήμα χελώνας, και σίγουρα εκτός φάσεως σε σχέση με τα δημοσιονομικά και τα εργασιακά. Έτσι ο παραγωγικός ιστός και οι εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα υπέστησαν μέτρα χωρίς παράλληλα να τρέχουν δίπλα τους δράσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Αυτή η ανισορροπη εξέλιξη στα διαφορετικά μέτωπα θα έπρεπε να αποτελέσει πρωταρχικό αντικείμενο δημοσίας συζήτησης. Έχουμε πολλές φορές καλέσει τους άλλους κοινωνικούς εταίρους να διαβουλευτούμε πάνω σε αυτό, αλλά η κρατούσα άποψη είναι ότι είναι πεδίο απασχόλησης μόνον των πολιτικών και των κομμάτων.

Με τον τρόπο αυτό φθάνουμε εμείς οι ίδιοι, οι παράγοντες της αγοράς, οι κοινωνικοί εταίροι, να αφήνουμε τις τύχες της οικονομίας στα χέρια

Διάγραμμα 5: Εξέλιξη μέσου μισθού στον ιδιωτικό και στο δημόσιο τομέα και κατώτατου μισθού (ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργ. Δυναμικού, Β' 3μηνο 2016, Eurostat, Β' 6μηνο 2016)

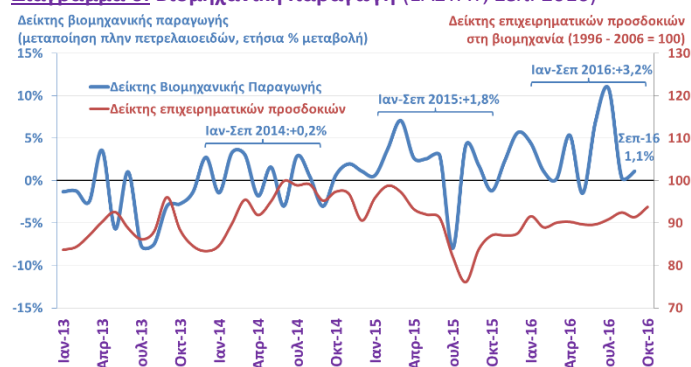

Πίνακας 1: Οικονομικές προβλέψεις της ΕΕ για την Ελλάδα (Ευρ. Επιτροπή, Economic Forecasts, Autumn 2016)

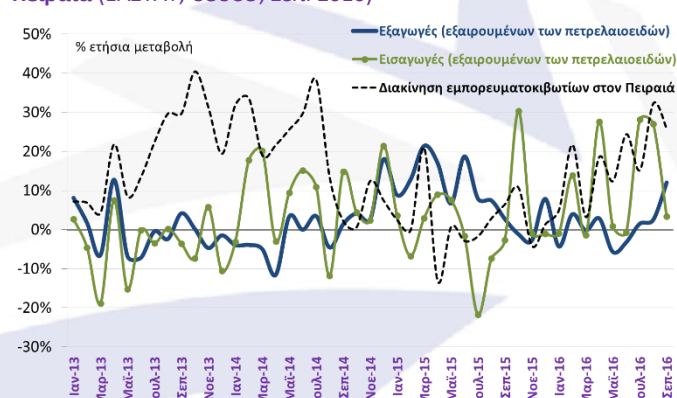
	2016	2017	2018
Πραγματική μεταβολή ΑΕΠ	-0,3	2,7	3,1
Ιδιωτική κατανάλωση	-0,5	1,5	1,6
Δημόσια κατανάλωση	-0,7	-0,7	-0,1
Επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	4,0	13,7	14,2
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-4,0	3,6	4,7
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-2,8	3,0	4,2
Δείκτης τιμών καταναλωτή	0,1	1,1	1,0
Ποσοστό ανεργίας	23,5	22,2	20,3
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών*	0,0	0,2	0,3
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης*	-2,5	-1,0	0,9
Ακαθάριστο χρέος Γεν. Κυβέρνησης*	181,6	179,1	172,4

* ποσοστό του ΑΕΠ

Διάγραμμα 6: Βιομηχανική παραγωγή (ΕΛΣΤΑΤ, Σεπ. 2016)

Διάγραμμα 7: Εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών πλην πετρελαιοειδών και διακίνηση εμπροευματοκιβωτίων στον Πειραιά (ΕΛΣΤΑΤ, COSCO, Σεπ. 2016)

εκείνων ακριβώς που την άλλη στιγμή κατηγορούμε ότι εφαρμόζουν λάθος πολιτικές. Και όλα αυτά για συντεχνιακά και μικροπολιτικά οφέλη της στιγμής. Έτσι φθάσαμε στο σημείο, ο εκπρόσωπος της ελληνικής κυβέρνησης που ήταν η εναγόμενη πλευρά και στην ακρόαση στο Συμβούλιο της Ευρώπης, δηλαδή ο Υπουργός Εργασίας, να ζητά με το ίδιο του το στόμα την καταδίκη της χώρας του, ώστε να εμφανισθεί ως υπέρμαχος των δικαιωμάτων των εργαζομένων. Όντως, μία τέτοια προσέγγιση υπογραμμίζει με τον κατηγορηματικότερο τρόπο το έλλειμμα αξιοπιστίας της χώρας μας. Δεν είναι λοιπόν, παράξενο γιατί η χώρα μας αντιμετωπίζεται με δυσπιστία στη διεθνή κοινότητα. Και χωρίς την αξιοπιστία αυτή όχι μόνο δεν θα μπορούσαμε να έχουμε προσέλκυση νέων επενδύσεων, αλλά θα διώξουμε από την Ελλάδα και όσους ακόμη μπορούν να φύγουν.

Πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις

Φθινοπωρινές προβλέψεις Ε.Ε.: Στο -0,3% αναμένεται να περιοριστεί η ύφεση το 2016, ενώ το 2017 η ελληνική οικονομία θα εισέλθει σε τροχιά ανάπτυξης σύμφωνα με τις φθινοπωρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στη σχετική έκθεσή της, η Επιτροπή αναφέρει ότι από το 2^ο εξάμηνο του 2016 η οικονομική δραστηριότητα θα ενισχυθεί σταδιακά, καθώς το οικονομικό κλίμα ήδη βελτιώνεται μετά την πρώτη αξιολόγηση του προγράμματος προσαρμογής. Επίσης, η Επιτροπή εκτιμά ότι θα επιτευχθεί ο στόχος για πρωτογενές πλεόνασμα 0,5% του ΑΕΠ το 2016, με τη δημοσιονομική προσαρμογή να ενισχύεται από πλευράς των εσόδων, ενώ το χρέος εκτιμάται ότι θα φτάσει στο 181,6% του ΑΕΠ το 2016 και θα μειωθεί στο 179,1% το 2017 και στο 172,4% το 2018. Για την ανεργία, προβλέπεται ότι θα περιοριστεί στο 22,2% το 2017, από 23,5% φέτος (Πίνακας 1), ενώ ως κίνδυνοι για την οικονομία αναφέρονται η συνεχής υπέρβαση των δαπανών και η πιθανή απόκλιση των αποδόσεων των μέτρων ύψους 1,6% του ΑΕΠ που συμφωνήθηκαν κατά την πρώτη αξιολόγηση.

Βιομηχανική παραγωγή: Άνοδο +1,1% σημείωσε η βιομηχανική παραγωγή στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών τον Σεπτέμβριο του 2016, με τον σχετικό δείκτη να κινείται ανοδικά για 11^ο συνεχόμενο μήνα, με μόνη εξαίρεση τον Μάιο του 2016. Κατά το διάστημα Ιαν – Σεπ 2016, η παραγωγή στη μεταποίηση εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών παρουσιάζει αύξηση +3,2%, έναντι αύξησης +1,8% το αντίστοιχο διάστημα πέρυσι και +0,2% το 2014 (Διάγραμμα 6). Μεταξύ των κλάδων που κινούνται σε θετικό έδαφος είναι τα τρόφιμα (+2,6%), τα χημικά (+7,5%), τα φαρμακευτικά προϊόντα (+5,5%), τα μη μεταλλικά ορυκτά (+16,8%), τα βασικά μέταλλα (+3,3%), τα μεταλλικά προϊόντα (+6,9%) και τα μηχανήματα (+16%), ενώ πτώση σημειώνεται στα είδη ένδυσης (-9,5%) και την κατασκευή Η/Υ και ηλεκτρονικών προϊόντων (-24,9%).

Εξαγωγές: Σημαντική αύξηση σημείωσαν τον Σεπτέμβριο του 2016 οι εξαγωγές αγαθών πλην πετρελαιοειδών (+12% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα το 2015), ενισχύοντας την ανοδική πορεία που διαμορφώνεται από τον Μάιο του 2016 (Διάγραμμα 7), η οποία αναμένεται να διατηρηθεί δεδομένης και της ενίσχυσης της βιομηχανικής παραγωγής. Η αύξηση των εξαγωγών τον Σεπτέμβριο οφείλεται κυρίως στα βιομηχανικά προϊόντα (+11% περίπου), ιδίως στα μηχανήματα και υλικά μεταφορών (+25%) και στις πρώτες ύλες (+23%). Συνολικά κατά το διάστημα Ιαν – Σεπ 2016, οι εξαγωγές αγαθών πλην καυσίμων παρουσιάζουν άνοδο +1,1% (έναντι αύξησης +11,2% το αντίστοιχο διάστημα το 2015), με τα τρόφιμα (+9,6%), τα ποτά και τον καπνό (+10,5%), τα διάφορα βιομηχανικά είδη (+8,7%) και τα μηχανήματα (+5,7%) να κινούνται σε θετικό έδαφος, ενώ μείωση σημειώνεται στις εξαγωγές πρώτων υλών (-8,6%), όπως και στις εξαγωγές λαδιού (-9,6%) οι οποίες όμως σε σύγκριση με το 2014 είναι υπερδιπλάσιες (Πίνακας 2). Αξίζει να σημειωθεί ότι, από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ σχετικά με τις τιμές παραγωγού στην εξωτερική αγορά, προκύπτει ότι οι εξαγωγές αγαθών πλην καυσίμων σε σταθερές τιμές αυξήθηκαν κατά το διάστημα Ιαν – Σεπ 2016 κατά +4,6%. Παράλληλα, οι εισαγωγές πλην πετρελαιοειδών ενισχύθηκαν κατά +3,4% τον Σεπτέμβριο του 2016 και +9,8% συνολικά κατά το διάστημα Ιαν – Σεπ 2016 ακολουθώντας ανάλογη περίπου πορεία με τη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων στον Πειραιά (Διάγραμμα 7).

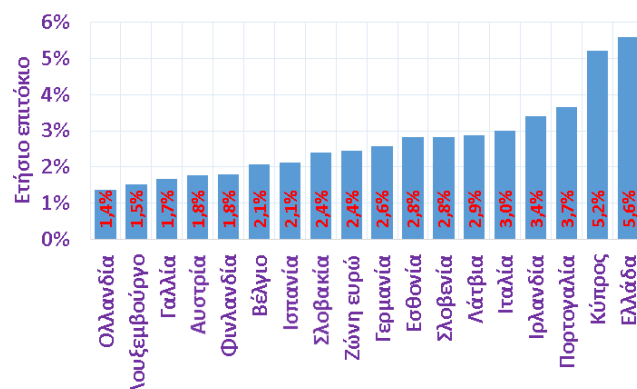
Επιτόκια δανεισμού και καταθέσεων: Τον Σεπτέμβριο του 2016 μειώθηκαν, τα μέσα σταθμισμένα επιτόκια του συνόλου των νέων καταθέσεων και των νέων δανείων. Το περιθώριο επιτοκίου μειώθηκε

Πίνακας 2: Αξία εξαγωγών ανά ομάδα προϊόντων (ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat, Σεπ. 2016)

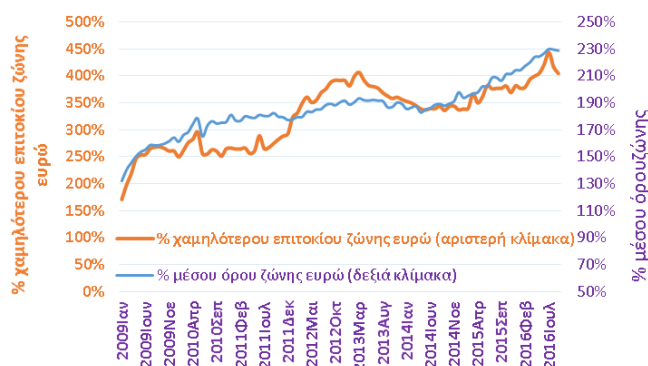
Ομάδες προϊόντων (€ εκατ.)	Ιανουάριος - Σεπτέμβριος			%Δ	
	2014	2015	2016	15/14	16/15
Αγροτικά προϊόντα	3.378,1	3.958,3	4.234,7	17,2%	7,0%
Τρόφιμα και ζώα ζωντανά	2.780,2	2.899,7	3.178,3	4,3%	9,6%
Ποτά – καπνός	412,9	495,6	547,7	20,0%	10,5%
Λάδια και λίπη ζωικά ή φυτικά	185,0	562,9	508,7	204,3%	-9,6%
Πρώτες ύλες	659,3	688,8	629,7	4,5%	-8,6%
Καύσιμα	7.890,6	5.766,5	4.901,8	-26,9%	-15,0%
Βιομηχανικά προϊόντα	7.681,0	8.412,5	8.400,8	9,5%	-0,1%
Χημικά	2.005,5	2.046,2	2.032,5	2,0%	-0,7%
Βιομηχανικά είδη κατά Α' ύλη	2.789,6	3.179,8	2.959,7	14,0%	-6,9%
Μηχανήματα	1.592,7	1.853,1	1.959,2	16,3%	5,7%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	1.293,2	1.333,4	1.449,4	3,1%	8,7%
Άλλα	438,2	455,4	395,0	3,9%	-13,3%
Σύνολο	20.047,2	19.281,5	18.562,0	-3,8%	-3,7%
Σύνολο χωρίς καύσιμα	12.156,6	13.515,0	13.660,2	11,2%	1,1%
Πρόσθετη ανάλυση*:					
Μεταποιημένα προϊόντα	9.053,0	10.413,2	10.164,7	15,0%	-2,4%
εκ των οποίων: τρόφιμα/ποτά	1.556,1	2.034,1	2.037,9	30,7%	0,2%
Πρώτες ύλες & ακατέργαστα	1.789,2	1.794,4	1.941,7	0,3%	8,2%
εκ των οποίων: αγροτικά	1.197,4	1.174,9	1.323,1	-1,9%	12,6%

* Στοιχεία Ιαν - Αυγ

Διάγραμμα 8: Εξέλιξη επιτοκίων δανείων προς επιχειρήσεις, υφιστάμενα δάνεια διάρκειας έως 1 έτος. (ΕΚΤ, Σεπτ. 2016)

Διάγραμμα 9: Εξέλιξη επιτοκίων δανείων προς επιχειρήσεις, υφιστάμενα δάνεια διάρκειας έως 1 έτος. (ΕΚΤ, Σεπτ. 2016)

επίσης στις 4,32 εκατοστιαίες μονάδες, έναντι 4,54 μονάδων τον προηγούμενο μήνα. Συγκεκριμένα, το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο του συνόλου των νέων καταθέσεων μειώθηκε κατά 4 μονάδες βάσης σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα και διαμορφώθηκε στο 0,38%, ενώ το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο του συνόλου των νέων δανείων προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις παρουσίασε μείωση κατά 26 μονάδες βάσης σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα και διαμορφώθηκε στο 4,70%. Ειδικότερα το μέσο επιτόκιο των επιχειρηματικών δανείων χωρίς συγκεκριμένη διάρκεια διαμορφώθηκε στο 5,81%, σχεδόν αμετάβλητο σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Το μέσο επιτόκιο των επιχειρηματικών δανείων συγκεκριμένης διάρκειας και κυμαινόμενου επιτοκίου μειώθηκε κατά 63 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε στο 4,29%. Όμως, τα επιχειρηματικά επιτόκια στην Ελλάδα παραμένουν τα ακριβότερα στη ζώνη του ευρώ (Διάγραμμα 8), για όσους τα διατηρούν καθώς δεν τα αποπληρώνουν ή δεν μεταφέρουν την έδρα τους στο εξωτερικό, ενώ τα επιτόκια των υψιστάμενων επιχειρηματικών δανείων στην Ελλάδα παραμένουν περίπου διπλάσια σε σύγκριση με το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ και τετραπλάσια των επιτοκίων που συναντιούνται στις χώρες της νομισματικής ένωσης με τα χαμηλότερα επιτόκια (Διάγραμμα 9) – αν και η διαφορά αυτή φαίνεται να υποχωρεί διαστακτικά τους τελευταίους μήνες.

Δείκτες τιμών επαγγελματικών ακινήτων: Το Α' εξάμηνο του 2016 οι ονομαστικές τιμές γραφειακών χώρων υψηλών προδιαγραφών για το σύνολο της χώρας αυξήθηκαν οριακά κατά 0,2% σε σχέση με το β' εξάμηνο του 2015. Πρόκειται για το τρίτο συνεχόμενο εξάμηνο κατά το οποίο παρατηρείται οριακή θετική τάση στις τιμές αυτές (0,2% το Α' εξάμηνο του 2015 και 0,1% το β' εξάμηνο του 2015). Αντίστοιχα, τα μισθώματα των γραφείων για το σύνολο της χώρας αυξήθηκαν κατά 0,7% σε σχέση με το β' εξάμηνο του 2015, έναντι μείωσης κατά 0,1% και 1,2% το Α' και το β' εξάμηνο του 2015 (Διάγραμμα 10).

Άδειες κυκλοφορίας αυτοκινήτων: Ο αριθμός αδειών κυκλοφορίας αυτοκινήτων παρουσίασε αύξηση +20% τον Οκτώβριο του 2016 και +13,3% συνολικά το διάστημα Ιαν – Οκτ 2016. Στη μεταβολή αυτή συνέβαλε θετικά η δυναμική πορεία του τουρισμού, καθώς επίσης και η επίσπευση αγοράς αυτοκινήτου μέχρι και τον Μάιο του 2016 που έληξε η εφαρμογή του μέτρου της απόσυρσης.

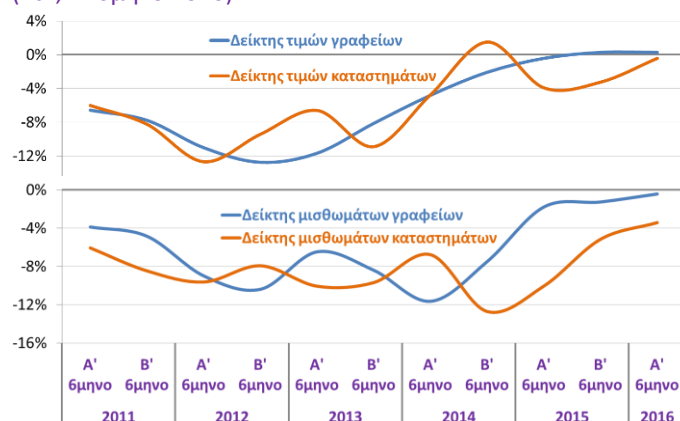
Η υπερφορολόγηση στα καπνικά δώρο στους λαθρεμπόρους

Οι αισιόδοξες προσδοκίες των φορολογικών αρχών στην Ελλάδα έχουν διαψευστεί πολλές φορές τα τελευταία χρόνια. Αυτό συνέβη διότι οι αυξήσεις φόρων που έγιναν στη λογική γραμμικών προβολών που υποθέτουν ότι η οικονομική δραστηριότητα δεν αντιδρά στην αύξηση των φόρων, και συνεπώς θα εξασφάλιζαν μεγάλες αυξήσεις φορολογικών εσόδων, τελικά, οδήγησαν σε μεταβολές στην οικονομική δραστηριότητα. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται ξανά και ξανά στην Ελλάδα της κρίσης, με τον κόσμο να απομακρύνεται απότομα από το καινούριο αυτοκίνητο και το πετρέλαιο θέρμανσης ή από την επίπτωση στα είδη κλωστοϋφαντουργίας και χαλυβουργίας από τη φορολόγησης της ενέργειας για βιομηχανική χρήση και στα κοσμήματα ως απόρροια του φόρου πολυτελείας του Άρ.17 Ν3833/2010 (Δελτίο 10/12/2015).

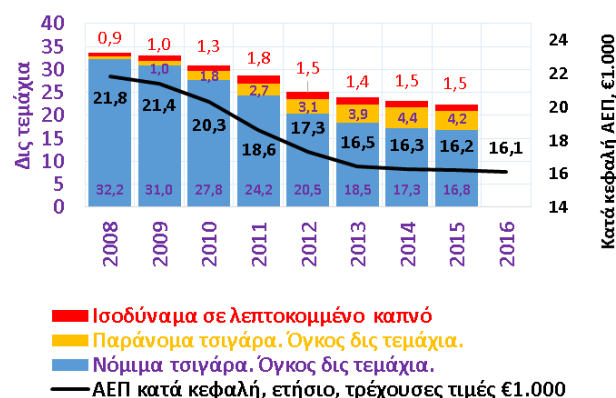
Καθώς υλοποιούνται σταδιακά τα μέτρα του τρίτου μνημονίου που, αγνοώντας τα παθήματα των δύο πρώτων μνημονίων, για άλλη μια φορά έδωσε χρονική προτεραιότητα και συγκριτική βαρύτητα στις αυξήσεις φόρων, προγραμματίζεται για την 1/1/2017 μια νέα αύξηση στη φορολογία των καπνικών, η οποία προστίθεται στις άλλες 8 που ήδη έχουν υλοποιηθεί από την αρχή της κρίσης. Έτσι, η Ελλάδα θα έχει πλέον την υψηλότερη φορολογία της ΕΕ στα καπνικά (Διάγραμμα πρώτης σελίδας), προσδοκώντας αυξημένα έσοδα, όπως έκανε άλλωστε και ο νομοθέτης το 2010. Καλό είναι συνεπώς να θυμηθούμε εδώ ότι το κράτος το 2009 εισέπραξε €3,2 δις από ΦΠΑ και ΕΦΚ καπνικών και ο προϋπολογισμός του 2016 εκτιμούσε, έσοδα €3,1 δις, παρά τη -στο μεταξύ- αύξηση της συμμετοχής των φόρων από 73,5% της μέσης λιανικής τιμής το 2009 σε 83,9% το 2016 – δηλαδή την αύξηση των φόρων σε ένα ύψος που συγκαταλέγεται στα υψηλότερα της Ένωσης.

Ο βασικός λόγος για τον οποίο το κράτος μπόρεσε να αυξήσει τα έσοδα από φόρους κατοχής ακινήτων από τα €600 εκατ. το 2010 (με

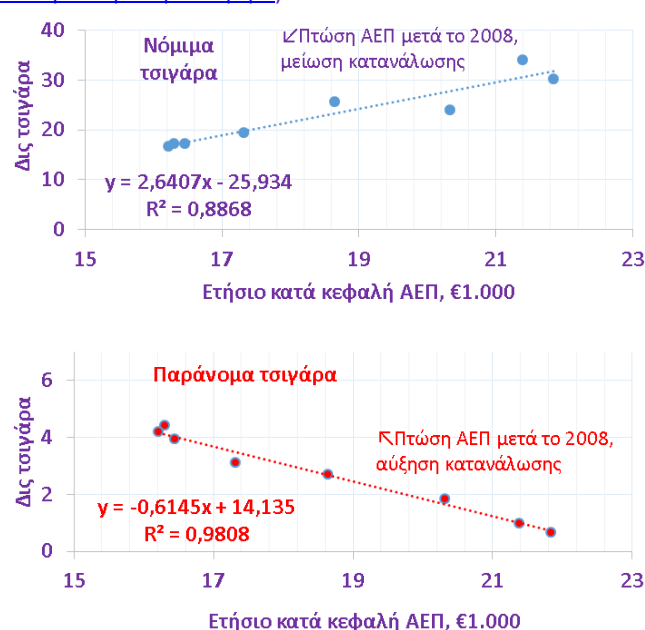
Διάγραμμα 10: Δείκτες τιμών επαγγελματικών ακινήτων. (ΤτΕ, Α' 6μηνο 2016)

Διάγραμμα 11: Κατά κεφαλή ΑΕΠ, κατανάλωση νόμιμων & παράνομων τσιγάρων καθώς και λεπτοκομμένου καπνού. (Στοιχεία Ευρ. Επιτροπής για εκτελωνισμό καπνών, φορολογία καπνών, KPMG για παράνομα τσιγάρα)

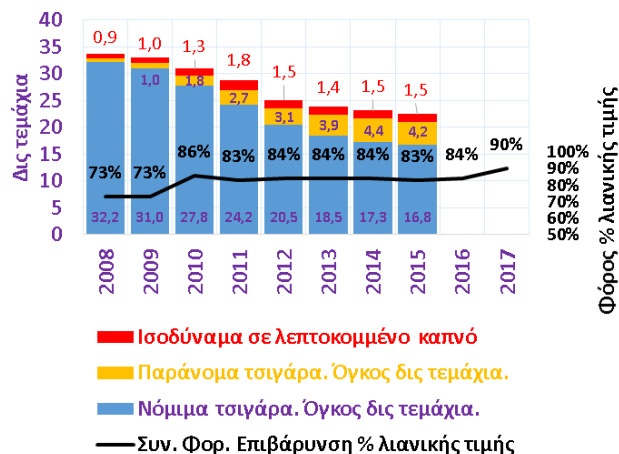
Διάγραμμα 12: Εξέλιξη κατά κεφαλή ΑΕΠ και κατανάλωσης καπνών στην Ελλάδα 2008-2015 (Στοιχεία Ευρ. Επιτροπής για εκτελωνισμό καπνών, φορολογία καπνών, KPMG για παράνομα τσιγάρα)

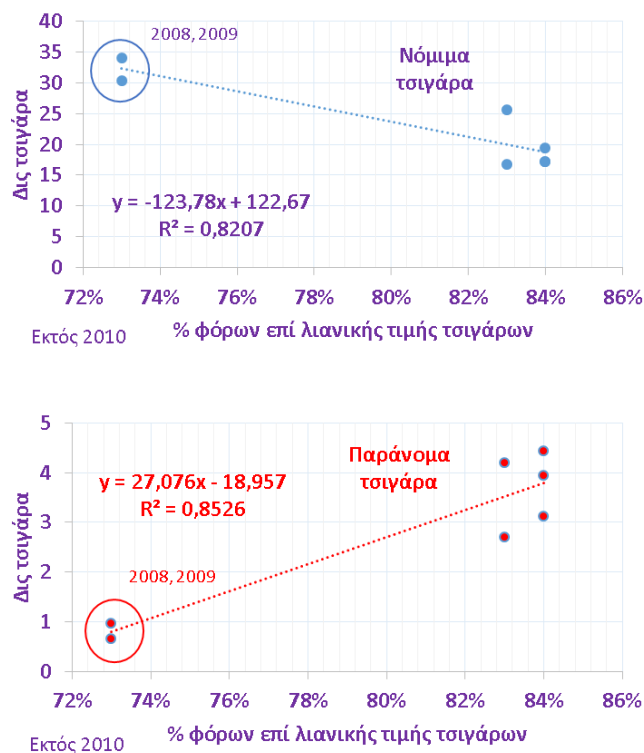
ομολογουμένως μερική μόνο είσπραξη, καθώς ο φόρος μεγάλης ακίνητης περιουσίας του 2010 βεβαιώθηκε το 2013) σε προσδοκώμενα κατά τον προϋπολογισμό 2016 έσοδα €3,5 δις το 2016, ενώ παρά τη σημαντική αύξηση των φόρων στα καπνικά τα έσοδα παραμένουν στα επίπεδα του 2009, έχει να κάνει με την ελαστικότητα της ζήτησης. Σε ό,τι αφορά τα ακίνητα, το μόνο που μπορεί να κάνει ο κόσμος που δεν μεταναστεύει ([Δελτίο 11/6/2015](#)) είναι να τα χαρίσει ή να αποποιηθεί κληρονομικές (ενδεικτικά, οι αποποιήσεις αυτές έχουν εκτιναχθεί, [Δελτίο 28/7/2016](#)). Όμως στην περίπτωση των καπνών υπάρχει μια εύκολα προσβάσιμη εναλλακτική. Συγκεκριμένα, ο καταναλωτής μπορεί να στραφεί στα παράνομα τσιγάρα ή τον παράνομο χύμα καπνό – επιλογές που δεν διασφαλίζουν την τήρηση των ελάχιστων κανόνων ποιότητας και προστασίας της υγείας που επιβάλλει η Ε.Ε. Η εύκολη μετακίνηση του καταναλωτικού κοινού προς τα λαθραία τσιγάρα διευκολύνεται και από τη γεωγραφική θέση της Ελλάδας και τη μεγάλη έκταση των χερσαίων και θαλασσίων συνόρων της, κάτι που μαζί με τις ελλείψεις των δικωτικών αρχών σε προσωπικό και εξοπλισμό ενισχύει τη σχετική αδυναμία των ελεγκτικών μηχανισμών του κράτους, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των τελευταίων ετών, την ίδια ώρα που η αύξηση των φόρων αυξάνει όλο και περισσότερο το κίνητρο για λαθρεμπόριο. Έτσι, με [βάση ετήσια μελέτη που διενεργεί η KPMG](#) σε όλες τις χώρες της Ε.Ε., την Ελβετία και τη Νορβηγία, το παράνομο εμπόριο προϊόντων καπνού στην Ελλάδα το 2015 παρέμεινε σε υψηλότατα επίπεδα, με τα λαθραία τσιγάρα να κατέχουν πλέον μερίδιο αγοράς περίπου 20%. Έτσι, το μερίδιο τους είναι διπλάσιο του μέσου όρου της Ε.Ε. και έχει δεκαπλασιαστεί στη χώρα μας στα χρόνια της κρίσης από περίπου 2% το 2008. Σίγουρα, η μείωση της κατανάλωσης των νόμιμων τσιγάρων είναι, σε ένα σημαντικό μέρος, αποτέλεσμα της μείωσης του εισοδήματος των πολιτών της χώρας. Είναι όμως και αποτέλεσμα της μεταστροφής του κοινού, σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό, στα παράνομα τσιγάρα (Διάγραμμα 11). Συγκεκριμένα, το ύψος του εισοδήματος σχετίζεται θετικά και ισχυρά με την κατανάλωση νόμιμων τσιγάρων, και ακόμα πιο ισχυρά και αρνητικά με την κατανάλωση παράνομων τσιγάρων (Διάγραμμα 12). Όμως, αντίστοιχες τάσεις καταγράφονται και με τη σύγκριση της εξέλιξης της κατανάλωσης με το ύψος της φορολογίας (Διάγραμμα 13), με την αύξηση των φόρων να συμπίπτει με τη μείωση της κατανάλωσης νόμιμων τσιγάρων και την αύξηση της κατανάλωσης παράνομων τσιγάρων (Διάγραμμα 14), με τρόπο που καταγράφει απότομη μετατόπιση μετά από μια μεγάλη αύξηση φόρων και την παραπέρα διεύρυνση του λαθρεμπορίου τα επόμενα χρόνια μετά την αύξηση φόρων. Η μεγάλη αυτή αύξηση της αγοράς των παράνομων τσιγάρων καταρχήν έχει σημαντικές δημοσιονομικές συνέπειες, καθώς μόνο για το 2015 η απώλεια φορολογικών εσόδων εκτιμάται από την KPMG σε €637 εκατ. (ή 23,7% των εσόδων από ΕΝΦΙΑ που εισέπραξε το κράτος το 2015).

Σχετικά, η εμπειρία που υπάρχει μετά το 2010 δείχνει ότι η φορολογική πολιτική του 2017 πιθανότατα δεν θα φέρει τα προσδοκώμενα έσοδα. Μάλιστα, πέρα από το ύψος των φόρων, η μεταβολή στη φορολογία που θα ισχύσει από το 2017 θα εντείνει την εξάρτηση των εσόδων σε μεγαλύτερο, από τον σημερινό, βαθμό από τη τιμή και συνεπώς θα οδηγήσει σε πολύ χαμηλότερα έσοδα για το κράτος για κάθε μικρή μείωση τιμής από τους παραγωγούς. Επιπλέον, όμως, θέτει και σε κίνδυνο τις θέσεις εργασίας περίπου 30.000 αγροτών και εργατών γης που εργάζονται στην παραγωγή καπνών, 25.000 θέσεις εργασίας στη ήδη συρρικνωμένη επίσημη αγορά λιανικής πώλησης τσιγάρων και καπνών και 5.000 θέσεις εργασίας στην εγχώρια μεταποίηση και εκβιομηχάνιση καπνών. Οι πιέσεις στην παραγωγή και την επίσημη διανομή, με τη σειρά τους, συνεισφέρουν και αυτές στη μείωση του ΑΕΠ και της απασχόλησης. Η ανάγκη για περισσότερα έσοδα είναι πραγματική. Όμως, πραγματική είναι και η ανάγκη για μέτρα μεταρρυθμιστικά, αποτελεσματικά και όχι μέτρα που απλά εγγράφονται στον προϋπολογισμό και στις τριμηνιαίες ανασκοπήσεις και στις οποίες παρατηρούνται τέτοιες υστερήσεις που επισύρουν την ανάγκη νέων «ισοδυνάμων» όπως συχνά έχουμε δει τα τελευταία χρόνια.

Διάγραμμα 13: Φορολογία, κατανάλωση νόμιμων & παράνομων τσιγάρων καθώς και λεπτοκομμένου καπνού. (Στοιχεία Ευρ. Επιτροπής [για εκτελωνισμό καπνών, φορολογία καπνών, KPMG για παράνομα τσιγάρα](#))

Διάγραμμα 14: Φορολόγηση και κατανάλωση καπνών στην Ελλάδα 2008-2015 (Στοιχεία Ευρ. Επιτροπής [για εκτελωνισμό καπνών, φορολογία καπνών, KPMG για παράνομα τσιγάρα](#)). Εξαιρέση 2010 λόγω επιβολής μεγάλης αύξησης εντός του έτους)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

Ενεργητικό € 435δισ. 72% συνόλου*	Ίδια κεφάλαια € 58 δισ. 44% συνόλου*	Πωλήσεις € 77 δισ. 46% συνόλου*	Προ φόρων κέρδη € 2,4 δισ. ** 44% κερδών***
Εργαζόμενοι 220.000	Μισθοί € 4,6 δισ.	Ασφαλ. εισφορές € 2 δισ.	Φόρος επί κερδών € 1,6 δισ.

* Άθροισμα δημοσιευμένων ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ

** Άθροισμα κερδών και ζημιών όλων των επιχειρήσεων

*** Φορολογητέα κέρδη κερδοφόρων επιχειρήσεων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής.

Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα

T: 211 5006 000

F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr

www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenberg

B-1000 Bruxelles

M: +32 (0) 494 46 95 24

E: sevbrussels@proximus.be

Ακολουθήστε μας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης:

